

Kristijonas Donelaitis

LAPĖS IR GANDRO ČESNIS

Lapė ant laukų medžiodama gandrą sutiko.
„Sveiks, – tarė, – miels brolau! Ką veikia tavo pačiutė?
Kūdikiiai tavo taip jau ką veikia savo lizdelyj?
O ir tu ką veiki, ar sveiks, ar drūts dar medžioji?
Bet nepadyvyk man, brolau, jau barti reikėtų. 5
Kodėl tu mane per tokį didelį čėsą,
Kodėl taip ilgai nelankei nameliuose mano?
Rasi jau išdykai, varlių per daugel turėdams
Ir savo rupuižes iš prūdų mūsų žvejodams!
Juk nemandagu yr kaimyną gerą užmiršti.“ 10
„Rods, – tarė gandras jai, – ir jau ben kartą reikėtų;
Ale žinai, koks trūsas yr ant stogo maitytis
Irgi kelius vaikelius penėti ir užaugyti.
Prieg tam nuo vanagų, piktų neprietelių, gyti.“
Nės jau gandras gerai šelmystę lapės numanė; 15
Bet kaip ji per daug jį taip prispyrusi meldė,
Nulėkė po kelių dienų ant pietų steliuotas.
Lapė jį tuo meilingais žodžiais sveikyt pradėjo.
„Sveiks, – tarė, – miels brolau, į mūsų kampa parėjęs.
Būk taip gers, prašau, į urvą mano įlįskie 20
Ir, ką aš steliavau, užger šį sykj priimkie.“
Tuo jam ji kelias kruopas ant luobo užpylė
Ir tokius valgius labai jį ragino lesti.
„Imk, – tarė, – miels brolau, aš tav daugiaus dar atnešiu.“
Taip ji pasakiusi, iš urvos greitai išlindo 25
Ir surinkusi daug įpuvusių atnešė kaulų.
„Štai, – tarė, – ir mėsos tav atnešu skanų kąsnelį.“
Bet jau gandras, gerai tokią šelmystę matydams,
„Aš, – tarė, – tav, sesel, už garbę daug dėkavoju.
Man, nežinau kaip, šiandien taip dyvinai pasirodo; 30
Rasi kokia liga ar gumbas sunkina širdį.“
Bet jiems bekalbant, štai gandro atlėkė bernas
Ir gaspadorių namo labai jis skubytis meldė.
Taip atsisveikinęs jis iš urvos lapės išlindo
Ir po to česnies bei lapės tankiai minėjo. 35
Bet girdėkit toliaus, kas kitą tikosi sykj.
Gandras jau vaikelius užaugusius buvo išleidęs
Ir be rūpesčių ant lizdo lopė sermėgą;
Nės jau čėsas jo keliauti artinos vėlei.
Štai laputė iš tolo jį lankyti atbėga 40
Ir, kaip pratusi yr, meilingais sveikina žodžiais.
„Ak, – tarė, – miels brolau, bėda mane didelė spaudžia.

Aš jau tris dienas medžiodama nieko n' užspėjau;
 Todėl iš bėdos bandžiau tarp vištų nulįsti.
 O ir ten mane bobos su kačergoms išbadė 45
 Ir, šunims pjudydamos, jau kone visą suplėšė.
 Štai, matyk, visos uodegos vos galas dar liko.
 Ak, susimilk, meldžiu, ir duok man kokį kąsnelį!“
 Gandras tuojaus, aną ištiesęs ilgąjį snapą,
 Iš geros širdies išvėmė rupuižę vieną. 50
 „Štai, – tarė, – rasi gana bus už čestavojimą tavo.“
 Eikš, žmogau, eik šen, mokykis šelmį pažyti,
 Kurs saldžioms kalboms meilingai klastą dūmoja
 Ir, bebučiuodams širdingai, kožną kąsnelį pavydi.
 To, sakau tav, tokio neprieteliaus skaudžiai saugokis. 55
 Lapių dar per daug visur ant svieto medžioja,
 Ir klastorių nereik tikrai tarp būrų ieškoti.
 Eik, klausinėk tikrai, kas ponų dvaruose destis,
 Kur švelnioms uodegoms siratų skaudulius glosto;
 O paseloms smarkus neprietelius vargdienį lupa. 60
 Mesk šelmystę šalin ir visą velnišką klastą!
 Artymą savo mylėk, kaip myli tu save patį.
 Kas tav nemalonu, nevelyk artymui savo,
 O kas tav malonu, daryk ir jam tai širdingai.
 Lapė, kaip iš pasakos mūsų mandagiai girdim, 65
 Iš klastos įpuvusius kaulus siūlijo gandrui,
 O jai gandras vėl išvėmęs rupuižę davė;
 O tikt beklastuodami vagys lankė kits kitą.
 Bet dabokim tikrai, ar svieto būdas geresnis.
 Iš burnos išseina ūmai „sesutė, brolelis“, 70
 O iš rankų tiesiog pasislėpęs budelis kerta.
 Taip ant svieto yra, kur velnias abažą valdo
 Ir tarp savo tarnų savo didelę kaimenę gano.
 Eikš, mano miels gentie, mano išrinktasis broleli!
 Eikš, mylėkivos taip, kaip mylėdavos broliai! 75

RUDIKIS JOMARKININKS

Rudikis kartą slaptoms į turgų bėgo medžioti.
 Bet tas glūpas daikts, niekados ant turgaus nebuves,
 Mislijo, kad tada dovanai tavorą parduoda
 Ir taip jau šunis visus meilingai penėja.
 Taip bemislydams drąsa į miestą įbėgo 5
 Ir tarp kromininkų ir kupčių greitai nulindo,
 Lygiai kaip svečias koks į česnį viežlybai kviestas.
 Bet dabokit tikrai, kaip jam dyvinai pasidarė.
 Jis pasidrąsino į kupčiaus būdą įkopti,

Dingodams durnai, kad ponų valgiai skaniausi; O jam taip drąsiai į kromo būdą bekopant Kupčius su mastu taipo per nugarą davė, Kad jis bekaudams nu trepų dvilinks nupuolė.	10
Bet netoli taip jau ant turgaus kurpius sėdėjo Ir šikšninį visiems, kaip pratęs, siūlijo kromą.	15
Štai ir šuo slaptoms nutvėrė porą sopagų, Mislydams, kur šikšna, ten ir mėsa bus padėta. Bet ir čia su kucium taip per sprandą jis gavo, Kad bevaitodamas pas bekėrės būdą nušoko.	20
Bet taip jau ir čia su pagaliu gavo per strėnas, Kad šlubuodams vos iš vietos išeiti galėjo. O tiktai negana dar jam čestavojimo buvo; Jis pasidrąsino glūpai mėsininką lankyti, Mislydams, kad ben ten rasi kokį žarngalį gausiąs.	25
Taip betykodams nasrus jau gatavus laižo Ir kaip koks vagis artyn pagriebti vis slenka. Bet mėsininks, tai vis gerai iš tolo matydams. Jam bešokant jau, nukirto uodegą visą. Taip čestavots jisai iš turgaus vėlei pargrįžo Ir česnies dyvinos bei turgaus tankiai minėjo.	30
Tu, išpliekts vagie, girdėk, ką pasaka sako! Rudikį, kaip girdi, ant turgaus laikė per vagį Ir visur vertai kaip glūpą narą nupliekė. Bet kas kalts, sakyk, kam ima svetimą turtą? Rods tiesa, glūps šuo, ar būtų didis ar mažas.	35
Proto netur, dėl to nereik jam grieką rokuoti; Ale žmogus smarkus, kitiems iškadą darydams, Ans razbaininks, ans klastorius budelio vertas, Toks žmogus, sakau, nupelno grieką ir galges.	40
Bet dar ir daugiau iš mūsų pasakos imkis. Šuo glūpai, kaip naras koks, į turgų nubėgo Ir drąsiai, be proto, tuo išsižiojęs nutvėrė, Dingodams, kad jo visur jau ėdesiai laukia. Ar geriaus tūls slunkiūs, žmogišką protą turėdams, Ar geriaus, sakau, kaip šitas rudikis elgias?	45
Daug yra valkatų, kurie be darbo maitinas Ir kampuos belindodami tikt gatavo griebia. Eik, tinginy, eik dirbt, pelnykis viežlybai duoną Ir, ką pats pelnei, laikyk per savo dalyką.	

ŠUO DIDGALVIS

Šuo didei smarkus, vadinams Krizo Didgalvis,
Pas liūtus bylinėdams kartą avį apskundė.

Tikt baisu girdėt, koks tai neprietelius buvo.
 Su visais šunimis kaimynų vaidą vis kėlė:
 Dieną ir naktį jisai bėginėdavo lygiai padūkęs, 5
 O kad ne kitaip, tai tikt guiniodavo žvirblius.
 Ypačiai iš paselų, nei uršdams neigi belodams,
 Ar kaimyns, ar svetims bus, įplėšdavo žmogų.
 Naktį jį žvaigždes dangaus, jį mėnesį šaltą,
 O dienos viduryjį saulę lodavo šiltą. 10
 Tas nevidons smarkus, kaip girdit, avį užpuolė,
 Būk jos tėvs iš jo savo svodbai žyčijęs miežių;
 O ne mažumą ką, trijų ketvirčių norėjo.
 Užrašo, kaip juk reik, neturėdams, liudyt vadino,
 O tarp liudininkų išsirinko vilką bei lapę. 15
 Bet kad provininkai tikrai teisybę suprastų,
 Dar prie tų pridėjo jis ir vanagą piktą.
 Tie visi Didgalviui taip meluoti padėjo,
 Kad sūdžia, girdėdams skundą, visas supyko
 Ir nekaltąją avelę skaudžiai išdarkė. 20
 „Duok, – tarė, – kekšė, duok tuojaus pažyčytą skolą,
 O jei ne, tai tuo pavelsiu visą suplėšyt.“
 Taip baugštus galvijėlis, skaudų sūdą girdėdams
 Ir dėl liudininkų ir sūdžios žodžių pabūgęs,
 Taip avelė, sakau, tokį matydama gvolta 25
 Ir neturėdama jau ant viso svieta pagalbos,
 Iš bėdos miežius nežyčytus žada atduoti.
 Bet neturėdama kaip, jau vilnas, savąjį rūbą,
 Pagailėk Dieve, nukirpusi pardavė šaltyj
 Ir užmokėjusi neprietelių narsą nutildė. 30
 Ak, mano miels žmogau, kentėk, kad skaudulį spaudžia
 Ir nuo skrandos tav paskutinį lopą nuplėšia!

PASAKA APIE ŠŪDVABALĮ

Kirminą juodąjį, kurs linksmas šūde gyvena
 Ir besivoliiodams tas smarves giria per miera,
 Tą kirminai kiti, darže darkydami žiedus,
 Ypačiai grikvabalis, ansai neprietelius sodų,
 Šūdvabalį, sakau, kaip girdit, kvietė jį svodbą. 5
 Nės darželiai visi ir visos pūstos vietelės
 Judinos iš kapinių, saulelei budinant svieta.
 Varnos ir varnai ir daug pažįstamų paukščių
 Išlėkė ir dainas, kaip buvo mokyti, dainavo.
 Štai ir šūdvabalis pradėjo šūde dainuoti 10
 Ir atsitūpęs po tam papratusį eidesį kramtė.
 Bet visiems kirminams kaip smirdas gėdą padarė.

Tuo visi vabalai jį skaudžiai barti pradėjo:
„Smirde, netikėli, tu sterva, tu gi bjaurėsti,
Kas tai? Ar dar vis, kaip pratęs, smarvėje lindai? 15
Štai jau kaip ilgai, daugiau kaip tūkstantis metų,
Kaip, begėdi, tu jau tokioj bjaurybėje kyšai!
Eikš ben kartą pas mus, žiūrėk, kaip mes čia gyvenam
Ir atsitūpę gardžiai šakelių pumpurus valgom.
Ak, kad ben ir tu geresnį gautumbei protą 20
Ir kaip mūsų kaimyns darže išmoktumbei žaisti!
Eikš, neprieteliau, šen, pamesk tą savo bjaurybę!
Gėdos juk gana padarei jau giminei mūsų.
Taigi ben kartą pas mus ant mūsų rodykis medžių.“
Bet jis su visais vabalais dar bartis pradėjo: 25
„Jūs iškadininkai, jūs vagys, jūs pikta dėjai!
Ar nesibijotės žmonėms iškadą daryti?
O dar ir mane taip jau mokinate grieką?
Aš visados kol gyvs tokios neteisybės baisėjaus,
Iš mažų dienų dabojaus viežlybai elgtis. 30
Argi dabar turėčiau dar šelmystę varyti?“
Taip atsiliepęs ūmai į smarvę vėlei įlindo
Ir dar vis kasmets, kaip žinome, šūde gyvena.
Tu netikęs žmogau, kaip tav ta pasaka rodos?
Kad kaip šūdvabalis ir tu tikt smarvėje lindai 35
Ir neviežlybai vis ant šelmystės dūmoji,
Ar nesigėdi, kad sviets tave vis šūde užspėja?
Šūdvabaliai visi jau tam bjaurybėje gimė
Ir visos giminės bei tėvų paprotį laiko;
Nės jau taip jiems tėvs, moma ir močekka liepė. 40
Bet kas tav, žmogau, taipo pavelijo elgtis?
Vogdams, atimdams, klastuodams šelmis vis būsi.
Tav niekadosi visi negelbės poteriai tavo,
Kad ir klūpodams, rankas susiėmęs, skaitysi.
Juk žinai, kad dviem negali paslūžyti ponam. 45
Dviem keliu vienąkart nei raits, nei pėsčias keliauji,
Taip negali dvigubai ir keikt, ir giesmes giedoti.
Taigi ben kartą pamesk tokį netikusį būdą.
Juk girdi, kaip kirmėlės vabalą juodąjį peikia
Ir pavydamos tokį nešvankėlį bara. 50
Rods negražu, kad šūdvabalis bjaurybėje žaidžia,
Ir labai negražu, kirminai kad pūstyja žiedus.
Bet ir tav, žmogau, negražu, tu gėdą turėsi,
Kad kaip šūdvabalis ir tu vis smarvę mylėsi.

VILKS PROVININKS

Vilks, ansai visiems pažįstams jėgėrė girių,
Kurs kytriai pagiriais medžiodams krūmuose slapos
Ir tarp kaimenių daug pečenų greitai padaro,
Tas mėsininks vienąkart išalkęs bėgo iš krūmų;
Bet, girdėkit, ne pirkt, ak ne, jis vogti išsoko 5
Ir netoli tuojaus pas upę ožką užspėjo,
Ale dar ne ožka, bet dar ožkatė ji buvo.

Tuo jis ją kaip vilks užpuolęs barti pradėjo:
„Tu bezliepyčia, kam tu man mano vandenį drumstai?
Ar nežinai, kaip andai aš tavo tėvą korojau? 10
O dar tu taip jau drįsti man gėrimą bjauryt?“
„Ak ponužėl, meldžiu, – ožka drebėdama tarė, –
Aš amžinai dar tav nebjaurinau vandenį tavo;
Dieve mus apsaugok tokią šelmystę daryti.
Mes kažin kur toli vilkus matydamos bėgam; 15
Nėsa tu jau per daug išpūstijai giminę mūsų;
Karvių ir arklių, avių ir kiaulių visokių
Ant laukų visur ir giriose daugel suėdei,
O taip jau per rugius ir momą mano suplėšei.“
Bet jau vilks, per daug girdėdamas, kone padūko 20
Ir, papykęs labai, iš keršto visas išputo:
„Tič, – tarė, – tu bezliepyčia, man laikyk savo snukį!
Aš neteisią dar niekad nesūdijau provą.
Ar nežinai, kaipo tavo tėvs man pievą nuganė
Irgi moma taip jau su bostrais žolę nuėdė? 25
Bet ir tai negana – širdis juk plyšte tur plyšti –
Jūs iškadininkės, visur tikt klastą padarot;
Giriose mums medžius geriausiai lupdamos daktot,
Ogi namėj čiepelius gražius išdykusios lupat
Ir daržovę, kytriai į daržą kopdamos, vagiat. 30
Todėl jau jus daugiau karalius draudžia laikyti
Irgi mane ant to akylai liepė daboti.
Man pavelyta yr visus neprietelius bausti
Ir iškadininkams visur raspustą uždrausti.“
Taip pasigyres jisai tuojaus ožkatę nutvėrė 35
Ir, ant vietos ūmai sudraskęs, visą suėdė.

Taip ant svieta yra. Kas nor iškadą daryti,
Tas bile ką ūmai kaip šelmis gal numanyti
Ir kaip draskąsis vilks parplėšti ir sudraskyti.

AUŽUOLS GYRPELNYS

Aužuols, ans šakots didpilvis, ore stovédams,
Su žaibais ir vėtroms daug jau buvo karavęs,
O besipešdams dar visados lažybą laimėjęs.
Todėl vis įsirėmęs jis per mierą didžiavos.
Gluosnius ir egles, pušis ir liepų viršūnes, 5
O labiaus karklus ir krūmus laikė per nieką.
Taip pasipūtęs jis iš tolo nendrę pamatė,
Kaip ji savo duobėj, mažų pabūgusi vėjų,
Be paliovos ir šen, ir ten svyrinédama kraipės.
Štai šis gyropelnys, tokią silpnybę matydams, 10
O save vieną tikt per drūtą laikydams,
Nendrei taip besikloniojant, tikt juokias, tikt juokias.
Bet kaip jau per daug tasai raspustininks lošo
Ir nei dangui jau nei gero nedavė žodžio,
Iš visų šalių pasikėlė umaru vėjai 15
Ir šį kietsprandį taip smarkiai visą sudraskė,
Kad bemirštant jau iš viso didelio pilvo
Jam viduriai visi ir žarnos visos išlindo.
Taip šis gyropelnys pelnytą galą sulaukė.
Bet besikloniodama nendrutė rado malonę 20
Ir savo gyvastį, purvus ir duobę palaikė.
Taip Dievs smarkininkams beveikiai sūdą padaro,
Kad jie vargdieniams per daug ant nugaros kopa
Ir beverkiantį išdykę spiria siratą.
Tu išputėli pilvots, atsimyk savo galo! 25
Tikt dabok, kas bus, kad stipdams rasi rokundą.
O jūs vargdieniai, kurie su lopyta skranda
Vos barščius nedarytus, vos kartupeles valgot
Ir iš kiaulstaldžio pilvuotas dovanas kopiat, –
Rods ubagai tokie pas ponų stalą netinka; 30
Jiems garbės gana, kad gal pas kakalį stotis
Ir su vyžomis bute kepurę nuimti.
Bet nesigėdėkit, kad jums koks valkata šypsos.
Rasi jis pavogtą puikiai nešioja sermėgą,
Rasi nuo aukso jo siratų ašaros blizga 35
Ir kasdien Dievop našlių dūsavimai šaukia.
Prasts ubage, pasilik, kaip tav nuo Dievo paskirta!
Ne visiems valia karalių šūbą nešioti,
Ne visi pirktais rėdytis galime rūbais,
Neigi kožnam valia penėtą pilvą parodyt 40
Ir su poniška marga karieta važiuoti.
Viens kaip koks bausis erelis svieta lekioja,
O kitsai kaip žvirblis koks po stogu gyvena.
Bet kas per aukštai j juodus debesius kopa,

Tam daug syk Perkūns žaibuodams liepia sugrįžti. 45
O kas vis žemai kaip žvirblis moka slapytis
Ir kaip kormis koks į urvos pašalį lenda,
Bet visur kaip reik gražiai ir mandagiai elgias,
Tam ir ponai tur vertai kepurę nuimti.

Parengė ir redagavo Mikas Vaicekaskas